

UPLATNĚNÍ NOVÉ KVALITY MANÉVŘU V OPERACI

Vědeckotechnický pokrok ovlivňuje všechny stránky vojenského umění. V podmínkách armády je rozvíjen dvěma diametrálně protikladnými sociálně politickými třídními směry. S tím souvisejí příčiny rychlosti změn ve vojenství jak v jejích zaměření, tak i důležitosti přeměn. Přesvědčivým důkazem toho jsou **nové operačně taktické normy, které** jsou v praxi operační přípravy nyní uplatňovány. Jsou logickým vyústěním nasycenosti vojsk soudobou, vysoce moderní bojovou technikou, výzbrojí, zbraňovými systémy a dalšími bojovými prostředky, jež odpovídají novým způsobům vedení operací. Vžíly se, aniž jsou uvedeny v platných řádech a předpisech. Např. prostorové zvětšení a zkrácení časových lhůt splnění úkolů v útočné operaci a odraz tohoto jevu v obranné operaci svědčí o potřebě **osvojit si nové způsoby** přípravy a vedení obranných operací i protiútoků (protiútočných operací), které budou odpovídat zejména vývoji zbraní, jejich možností a množství, nové bojové i jiné vojenské technice, prostředkům velení a všestranné profesionální připravenosti. Proces přestavby operačně taktických norem je stále ve vývoji. V průběhu zaměstnání operační přípravy vytvářejí nové údaje o protiútočné operaci samostatnou kategorii.

Změny podmínek vedení operace, které vznikají vlivem revolučních přeměn, se v minulosti dotýkaly zpravidla jen jednotlivých armád, a to těch, v nichž k nim docházelo. Ve srovnání s právě předcházející dobou, dnešní přeměny v důsledku

vědeckotechnického rozvoje ve vojenství se týkají celých antagonisticky rozdílných společenství národů a koneckonců všech lidí naší Země. Je to odraz soudobého vědeckotechnického pokroku, který je prosazován do všech oblastí života.

Soudobé protiútočné operace, vedené zpravidla po odražení agrese nepřítele se zúčastní velké množství motostřeleckých a tankových svazků, úderných výsadkových útvarů a jednotek, různých svazků a útvarů vojsk, speciálních vojsk a letectva. V úderných uskupeních s využitím jaderného a palebného ničení nepřítele jsou schopny vést vysoce účinný **manévr**, který bude mít řadu **specifik**. Vzhledem k jeho uplatnění ve složitých podmínkách počátečního období války, se bude vyznačovat některými **novými rysy**. Jde o **bezprostřední vliv ztrát osob, bojové techniky a zbraní** po předchozím odražení útoku nepřítele, který byl v převaze. Důsledkem nerovnoměrného rozmístění sil na bojišti z větší části tíhu počátečního úderu ponесou pravděpodobně vojska v dotyku s nepřítelem, která vedla obrannou operaci. Po uplnění úkolu, zasazení dalších sil i po přesku-pení pokračují v útoku v zúžených pás-mech bez snížení útočného tempa.

K výraznému charakteristickému rysu v době přechodu do útoku po splnění cílů první obranné operace patří **boj o získání iniciativy**, který vyžaduje nepřetržitě uskutečňování průzkumu. Je důležité, aby včas zjistil manévr nepřítele, tvořící se uskupení vojsk v hloubce, začínající budování obranných pásem. Také

v tomto období vedení operace nepřítel bude mít k bojovému použití prostředky hromadného ničení, jaderné zbraně, průzkumné palebné systémy nevymyjí. Nebezpečí jejich použití proto vyžaduje zjišťovat a ničit tyto objekty.

Převzetí iniciativy je rozhodujícím okamžikem protiútoků. Umožňuje uskutečnit manévry do boku (boků) a týlu hlavního uskupení nepřítel, bez podstatných změn v rozdělení sil i prostředků a jejich přeskupení. Již v průběhu operace vytváří podmínky pro uplatnění manévru k rychlému nezbytně potřebnému přeskupení a přisunutí dalších sil k narůstání úsilí do hloubky. Jde o vojska, která např. obklíčila a ničila výsadky nepřítel v hloubce vlastní sestavy a z chodu přecházejí do protiútoků. Značný význam má v tomto rozhodujícím období přechodu do protiútoků, útoku, stanovení směrů úderů, jež vyžaduje, aby bylo přihlíženo k úkolům nadřazeného a k jeho směru hlavního úderu přimknout úsilí vlastních vojsk. Přitom je potřebné využít výhodných podmínek k uskutečnění plánovaného manévru, zvláště manévru ze vzduchu, protože v této kritické době se jeví jako velice výhodný.

Vlivem vědeckotechnického pokroku (hloubkou, šířkou útočného pásma a útočným tempem) se vytvářejí v operaci podmínky pro uplatnění nové kvality manévru. O tom svědčí stále rostoucí aeromobilnost vojsk, kterou stupňují tendence růstu požadavků na uplatnění manévru v průběhu vedení operace ze vzduchu. Charakteristickým jevem přitom bude manévry po zemi současně s manévrem ze vzduchu. Tím nabývá značně všestranného prostorového charakteru. Zahrnuje všechny stránky vojenského umění a v operaci se nyní uplatní po zemi i ze vzduchu, zpravidla ve vzájemné součinnosti.

Rozmach operací v průběhu Velké vlastenecké války byl charakterizován hloubkou působení na nepřítel v obraně a šířkou pásma ze útoku. Na rozdíl od minulé války je v současné době vlivem vědeckotechnického rozvoje manévry silami a prostředky **rozšířeny o vertikální rozměr**. Jde o rozsáhlé použití vzdušných výsadků různé hodnoty, s využitím taktického a zejména vojskového letectva. Údery z druhé dimenze jsou v podstatě silami obvodu bránící se nepříteli. Vojska s využitím úderů ze vzduchu mají větší bojové možnosti a v krátké době mohou proniknout do jeho sestavy.

Stále výraznější využívání vzdušného prostoru k uplatnění manévru umožňuje

v průběhu vedení operace rychle se přiblížit k nepříteli, vést na rozhodujících směrech předstihující překvapivé údery do boku a týlu, v krátké době ničit prostředky jaderného napadení, průzkumné palebné systémy, místa velení i další důležité objekty, rozdělovat uskupení nepřátelských vojsk a ničit je po částech. Je to nepochybně důležitý poznatek zvyšující úlohu manévru v operaci. Rozšiřuje jeho **význam a uplatnění o nové možnosti**, především o:

- snadné překonání zatarasených a zamořených, neprůchodných prostorů,

- možnost vést manévry do velké hloubky v krátkém čase,

- využití momentu překvapení a rychlost vykonání manévru,

- schopnost uskutečnit manévry do boku a týlu uskupení nepřítel i ze směru, kde je k tomu nevýhodný terén, jakož i ze směrů, odkud není úder očekáván,

- možnost využít několika forem manévru současně, a to jak ze vzduchu, tak v součinnosti po zemi.

Přímo ovlivňuje vedení všech období operace, včetně uplatnění základních druhů a forem manévru. Nejde o mechanický vztah manévru jako principu operačního umění při jeho uplatnění v průběhu vedení operace. Každé narušení jedné stránky se nutně eventuelně zprostředkovává projevem ve druhé. Prohlubující se celistvost a komplexnost uplatňování manévru ze vzduchu závislostí obou částí tohoto vztahu dále posiluje. Operace vedené na dosaženém vývojovém stupni vojenského umění dostávají **charakter vzdušné pozemních operací**.

Bojové možnosti **vzdušných výsadků** při uplatnění manévru ze vzduchu závisí na složení, množství vysazené bojové techniky, výzbroji a zásobách materiálu všeho druhu. Úzce souvisí s počtem a přepravní kapacitou vyčleněných dopravních vrtulníků a letounů. Údaje o použití, možnostech vysazení výsadkových úderných útvarů a motostřeleckých jednotek i zásady jejich využití v boji jsou uceleně uvedeny v Pom. ev. č. 537-OS-GŠ ČSLA, a proto se nebudu o nich zmiňovat.

Závěry z praktických zaměstnání operační přípravy svědčí o tom, že hromadné použití výsadkových úderných útvarů, jednotek a vzdušných výsadků různého určení přidává soudobým operacím dynamický, vzdušně pozemní charakter. Vzhledem k použitým prostředkům ozbrojeného zápasu, ale i z hlediska jejich perspektivního vývoje, soudím, že jde o zá-

konitý vývoj, nové pravidlo vedení operací. Příčin je současně několik:

- nasycenost válčistě (bojiště) bojovou a jinou technikou, která bude znemožňovat rychlý manévru,

- výhody manévru ze vzduchu,
- větší možnosti přepravy vojsk leteckou technikou,

- nové, prosazující se způsoby vedení operací, zejména na počátku války (přenesením manévru do vzduchu jsme schopni rychle překonávat umělé závaly, zamořené prostory, členitost terénu a překvapit nepřítel vedením úderu tam, kde to neočekává),

- rychlost manévru ze vzduchu a možnost provádět jej v součinnosti s operačními manévrovacími skupinami, přepadovými odřady,

- vedení úderu na nepřítel ze směru, kde je k tomu nevhodný terén.

Stručný výčet výhod manévru ze vzduchu potvrzuje, že jde o perspektivní manévru, kterým lze ještě výrazněji ovlivnit vedení všech období obranné i útočné operace. **Úspěch manévru ze vzduchu** bude závislý na: dosažení utajení jeho přípravy a překvapivém uskutečnění, spolehlivém jaderném a palebném ničení nepřítel ve prospěch vysazení i boje výsadků a rovněž na těsné součinnosti s mostotřeleckým i tankovým vojskem, zvláště operačními manévrovacími skupinami. Poznátky ze cvičení potvrzují, že příprava, řízení výsadkových úderných útvarů, jednotek a vzdušných výsadků bude důležitou součástí činnosti velitelů a štábů při přípravě operací.

Rozbory uplatnění vzdušných výsadků v operaci dokazují, že na základě dosaženého stavu, kdy použití výsadků k úderům ze vzduchu se stává v operaci pravidlem, bude možné zahrnout **Plán použití vzdušných výsadků** komplexně do **Plánu operace a v budoucnu plánovat vzdušně pozemní operace**. To umožní dosáhnout přehledu o úkolech a činnosti výsadků v operaci od samého počátku, snížit počet zpracovávání plánovacích dokumentů. Svědčí o tom také nevyhnutelný proces vývoje vojenského umění, jenž je podmíněn současným stavem dokonale bojové techniky a výzbroje, způsobem jejich uplatnění v průběhu vedení operace. Jde o výsledky dlouholetého vývoje vojenství, kde na dnešní jeho dosaženém stupni se právě projevuje **nutnost používání manévru vojsky po zemi v součinnosti s manévrem ze vzduchu**. Prokazatelně to lze doložit výzkumem, v jehož rámci po dobu šesti let byl systematicky sledován a vyhodnocován manévru ze vzduchu v průběhu taktických

a operačních cvičení u Západního vojenského okruhu. Tím ovšem ještě nelze dokazovat, že na základě výběru těchto empirických poznatků a údajů ze cvičení je zapotřebí plánovat vzdušně pozemní operace. Analýzou cvičení jsem pouze dospěl k poznatkům, že na frontovém (armádním) stupni velení je použití operačních, operačně taktických výsadků již dnes nutností a na taktickém stupni velení — zasazení taktických výsadků nezbytnou podmínkou splnění úkolu operace.

Stejně to platí u nepřítel. Vzdušné úderné aeromobilní součásti znamenají údernou, mohutnou a zvláště rychlou bojovou sílu. V souladu se strategicko-operačním principem „úderu proti silám v hloubce“ jsou vojska NATO schopna současně oslabit uskupení vojsk prvního a druhého operačního sledu a v duchu zásad koncepce Air Land Battle vést vzdušně pozemní operace.

Další příčinou je **nová kvalita ozbrojeného zápasu**, která vzniká na základě vědeckotechnického pokroku. Zásadním způsobem ovlivňuje rozvoj prostředků ozbrojeného zápasu v mnoha směrech, a to jak v podmínkách vedení operací za použití jaderných zbraní, tak bez jejich použití. **Nová kvalita zbraní** spočívá ve zvyšování úderné a palebné síly, možnosti úderu ze vzduchu. Fakta zcela přesvědčivě prokazují, že zvyšující se bojový potenciál umožňuje stále výrazněji provádět manévru vojsky po zemi i ze vzduchu. K jeho zabezpečení je zdokonaľován systém velení a spojení, jsou rozšiřovány možnosti vedení účinného průzkumu a radioelektronického boje. Vědeckotechnický rozvoj výrazně ovlivňuje a mění i zákonitosti soudobé války. **Zákonitost vedení vzdušně pozemních operací** podmiňuje objektivně nutný proces, jenž charakterizuje pravidelnost, opakovatelnost, posloupnost jevů; může v něm působit celá řada objektivních zákonů. Zákonitostí je přitom průběh procesů podle jejich imanentních zákonů, tzn. umožňují charakterizovat změny daného stavu a systému. Tím, že se v důsledku vědeckotechnického pokroku mění **obsah vedení bojové činnosti, mění se i formy manévru**, které jsou svou podstatou s obsahem spojeny.

Změny jsou také příčinou nových způsobů ničení nepřítel, které neodvratně, a někdy i proti vůli a působení subjektu, mají za následek přeměny způsobů vedení operací. Z toho lze vyvodit, že vedení vzdušně pozemních operací jako nový způsob ničení nepřítel bude nutné prosadit, aniž by jej mohl subjektivní činitel ovlivnit. Jde o objektivní zákon závislosti

vedení operace na zbraních, bojové technice a lidech, jenž byl vyjeven zakladateli marxismu. V souladu s jeho existencí je přímo spjata hledání nových přístupů k přípravě a vedení soudobých operací, boje. Vyžaduje přizpůsobit jejich obsah a formu reálným změnám. Jejich odrazem bylo např. vydání pomůcky pro přípravu operací Pom-520-OS v roce 1984 a v roce 1987 její nové přepracování pro plánování operací. K vyjádření domněnky o plánování vzdušně pozemních operací mne vedly taktéž závěry z rozboru cvičení Palcát-86 a z něj vyplývající následně řešení vědeckého úkolu VA AZ (pod označením H5-VV-VÚ/VA AZ-1F-03), kterým bylo stanoveno zjednodušit operační dokumentaci vševojskové armády a frontu. Jde především o výsledky, které souvisejí s centralizací a odstraňováním duplicity písemných, zvláště grafických materiálů. Řešitelský kolektiv dospěl nakonec k takovému progresivnímu řešení, jehož výsledkem bylo soustředění gra-

fických dokumentů, např. Plánu protivýsádkové obrany, Plánu boje o udržení taktické hloubky obrany a Plánu obranné operace. Pro útok spojili Plán bojové činnosti do bližšího úkolu a Plán útočné operace. Praxe cvičení Sojuz-87 plně potvrdila vědecké závěry řešeného úkolu (co do počtu, nikoli obsahu dokumentů) o zjednodušení práce při plánování operací.

Praxe a teoretické poznatky prokazují, že **přenášení manévru do vzduchu je logickým vyústěním objektivních podmínek vedení soudobých operací.** Nevýhodou uplatnění manévru ze vzduchu je zatím malá kapacita vzdušných přepravních prostředků k zasazení bojové techniky a osob vzduchem. Existující organizace a struktura, zejména vojskového letectva, neza bezpečuje využití sil a prostředků pro rozšířenou potřebu vedení manévru ze vzduchu a po zemi. Myslím, že současný stav nezajišťuje tendence vývoje vzdušně pozemních operací.

K novému druhu manévru taktického i operačního rozsahu lze přiřadit obchvat, obejít, či úder na nepřítele ze vzduchu. Bylo by vhodné jej pojmenovat a zařadit do názvoslovné normy ČSLA. Stanovit obsah a rozsah platností uvedených pojmů v platných řádech a předpisech ČSLA, zejména předpisu Organizace a vedení operací — Oper-1-1. Jeví se účelné navrženou problematiku sjednotit v rámci všech ostatních členských států Varšavské smlouvy.

Ke zničení nepřítele připravovat a provádět účelné, jednoduché a rychlé manévry do jeho boku a týlu, usilovat o jeho obklíčení a zničení po částech, se současným rozvíjením úspěchu do operační hloubky.

(Rozkaz ministra národní obrany ČSSR pro přípravu vojsk ČSLA ve výcvikovém roce 1987—1988)
